C/2024/1566

5.3.2024

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Teollisuuspolitiikka keinona vähentää riippuvuuksia ja edistää EU:n vihreiden tuotteiden markkinoita resurssi- ja energiaintensiivisillä teollisuudenaloilla”

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2024/1566)

Esittelijä: **Matteo Carlo BORSANI**

Yhteisesittelijä: **Dirk JARRÉ**

Komitean täysistunnon päätös	25.1.2023
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
	oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	neuvoa-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset”
Hyväksyminen CCMI:ssä	9.11.2023
Hyväksyminen täysistunnossa	13.12.2023
Täysistunnon numero	583
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	165/0/2

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 EU:n haasteena on tätä nykyä vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja siirtyä vihreään talouteen. Unionin teollisuussektorilla on ratkaiseva rooli tässä siirtymässä, mutta se on nykyisin myös vaikeuksissa energian korkeiden hintojen vuoksi. Komissio on laatinut vihreän kehityksen ohjelmaa varten teollisuuspolitiikan (vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma), jossa keskitytään sääntelyn yksinkertaistamiseen, rahoituksen saatavuuteen, osaamisen parantamiseen ja häiriönsietokykyisiin toimitusketjuihin.

1.2 Yhteiskunnan ja Euroopan talouden hiilestä irtautuminen voi saada aikaan resurssi- ja energiaintensiivisten teollisuudenalojen sekä ympäristön kannalta suotuisan kierteen, mikä lisää kyseisiltä teollisuudenaloilta peräisin olevien vähähiilisten tuotteiden kysyntää. Ihannetapauksessa tämä helpottaa vihreämpää muutosprosessia, jos resurssi- ja energiaintensiiviset teollisuudenalat, muut alat ja kotitaloudet siirtyvät kohti vihreää energiaa, kunhan sitä on saatavilla riittävässä määrin sekä kohtuulliseen ja ennustettavaan hintaan. Tämän vuoksi on luotava mahdollisimman pian uusi energian hintoja koskeva sääntelykehys, joka perustuu uusiutuvien energialähteiden alhaisiin hintoihin ja jossa vältetään seuraamasta tiiviisti kaasun hintoja.

1.3 Euroopan sosiaali- ja talouskomitea (ETSK) korostaa, että resurssi- ja energiaintensiiviset teollisuudenalat on otettava asianmukaisesti mukaan tähän päätöksentekoon ja EU:n ilmastoneutraaliustavoitteiden täytäntöönpanoon kaikilla tasoilla, ja suosittelee, että laaditaan alakohtaisia toimintapolitiikkoja resurssi- ja energiaintensiivisen teollisuuden eri alojen erityiset esteet ja tarpeet huomioiden. Tämä voi olla mahdollista myös lisäämällä teollisuus-, kauppa- ja ilmastopolitiikkojen koordinointia ja johdonmukaisuutta Euroopan komission tasolla.

1.4 On vältettävä päällekkäistä sääntelyä ja ylisääntelyä, ja niin uudelle kuin tarkistettavallekin EU:n lainsäädännölle on tehtävä tiukka kilpailukykytarkastus, jotta sääntelyä voidaan väljentää ja jotta saadaan houkuteltua investointeja kotimaisen teollisen kapasiteetin viherryttämiseen ja turvattua ne.

1.5 ETSK panee merkille, että EU on ollut nopea asettaessaan kunnianhimoisia tavoitteita Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalle mutta hidas ajantasaistaessaan perusedellytyksiä nopean muutoksen mahdollistamiseksi. Nykyinen tilanne huomioon ottaen tämä koskee myös vihreän kehityksen ohjelman mukaista teollisuuspolitiikkaa ja nettonollateollisuutta koskevaa säädöstä ([1]), vaikka joitakin seikkoja on parannettu, esimerkkinä lupien myöntämisen nopeuttaminen.

([1]) COM(2023) 161 final.

1.6 ETSK korostaa tässä yhteydessä, että vihreän siirtymän rahoituksen ja investointituen varmistaminen on niin ikään ratkaisevan tärkeää. Myös markkinoiden luomiseen liittyvillä politiikkavälineillä ja kuluttajapolitiikoilla voidaan kannustaa siirtymään vihreisiin tuotteisiin ja teknologioihin.

1.7 ETSK painottaa, että tehokas teollisuuspolitiikka edellyttää sekä kysyntä- että tarjontapuolen toimia. Kysyntäpuolen toimiin voivat kuulua tuotteiden eurooppalaisen sisällön edistäminen, kestävän kehityksen mukaisten julkisten hankintojen toteuttaminen ja markkinoiden luominen vihreille tuotteille. Tarjontapuolen toimiin voivat kuulua sääntelykehyksen luominen puhtaan teknologian tuotantomallien tukemiseksi, hiilettömän energian tuotannon ja kulutuksen helpottaminen sekä vetyinfrastruktuurin kehittämisen tukeminen. EU:n teollisuuden ja erityisesti resurssi- ja energiaintensiivisten teollisuudenalojen maailmanlaajuisen kilpailukyvyn kannalta on niin ikään tärkeää ottaa käyttöön pitkän aikavälin mekanismeja, joilla helpotetaan hiilettömän sähkön ja energian hinnoiltaan maailmanlaajuisesti kilpailukykyistä tuotantoa, saatavuutta ja kulutusta.

1.8 ETSK painottaa, että EU:n kunnianhimoisia ilmastotavoitteita ei saavuteta ilman hyvin suunnitellun kauppapolitiikan ja vahvojen kaupan suojatoimien avulla luotuja maailmanlaajuisesti tasapuolisia toimintaedellytyksiä. Unionin onkin ryhdyttävä toimiin kolmansien maiden harjoittaman epäreilun kilpailun torjumiseksi vahvistamalla kauppasuhteita reilua kauppaa harjoittavien luonnonvaroiltaan rikkaiden kumppaneiden kanssa. Markkinavalvontaa on tehostettava, jotta voidaan taata tuontitavaroiden vaatimustenmukaisuus ja varmistaa, että niiden tuotanto on EU:n normien ja säännösten mukaista muun muassa tavaroiden kierrätetyn sisällön osalta.

1.9 EU:n olisi pyrittävä saavuttamaan ilmastotavoitteensa samalla kun edistetään talouskasvua ja työpaikkojen luomista. Kaikissa jäsenvaltioissa olisi toteutettava työntekijöiden täydennys- ja uudelleenkoulutukseen tähtääviä toimia. Tähän liittyviin aloitteisiin, investointeihin ja politiikkoihin olisi sisällyttävä myös toimenpiteitä, jotka kohdistetaan alhaisen tulotason yhteisöihin, matalan osaamistason työntekijöihin ja väestöryhmiin, joista on vihreän siirtymän myötä tullut haavoittuvia.

1.10 ETSK suosittaa, että jäsenvaltioissa kehitetään tarvittavia institutionaalisia ja hallinnollisia valmiuksia kansallisella tasolla, jotta voidaan huolehtia vihreän kehityksen ohjelman mukaisen teollisuuspolitiikan hallinnoinnista, nettonolla-siirtymää koskevasta säädöksestä ja vihreiden markkinoiden luomisesta.

1.11 Samalla ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita laatimaan strategisen teollisuuspolitiikan alakohtaisten teollisuuspolitiikkojen ja EU:n hallintojärjestelmään tarvittavien muutosten tehostamiseksi sekä käymään kansalaisyhteiskunnassa avointa ja tehokasta keskustelua näistä kysymyksistä. Keskusteluissa olisi keskityttävä olennaisiin näkökohtiin, ja niiden tulisi olla joustavia ja tuottaa tuloksia lähitulevaisuudessa.

1.12 Ilman strategisia tietoja tieteellisestä, teknologisesta ja alakohtaisesta kehityksestä kaikki yritykset luoda strateginen ja alakohtainen teollisuuspolitiikka on tuomittu epäonnistumaan. ETSK kannustaa Euroopan komissiota tutkimaan uusia tapoja ja välineitä kerätä ja analysoida keskeisiä tietoja strategisen teollisuuspolitiikan kehittämiseksi tulevaisuudessa. Komission olisi myös laadittava säännöllisiä arviointeja toimintapolitiikoista, jotka liittyvät resurssi- ja energiaintensiivisten teollisuudenalojen hiilestä irtautumiseen, jotta voidaan mitata EU:n kilpailukykyyn ja talouden häiriönsietokykyyn kohdistuvia vaikutuksia. Arvioinnit olisi toteutettava EU:n tasolla, ja työmarkkinaosapuolet olisi otettava niihin mukaan.

2. **Johdanto ja tausta**

2.1 Teollisuustuotannon hiilidioksidipäästöt EU:ssa olivat vuonna 2019 noin 3,1 gigatonnia (Gt) – alle yhdeksän prosenttia kyseisen vuoden maailmanlaajuisista hiilidioksidipäästöistä. Toisaalta kulutus EU:ssa aiheutti hiilidioksidipäästöjä 3,4 gigatonnia, mikä vastaa kymmentä prosenttia maailman hiilidioksidipäästöistä. Suurin osa viimeksi mainituista hiilidioksidipäästöistä, jotka aiheutuvat unioniin kulutettavaksi tuotujen tavaroiden tuotannosta, syntyvät nykyisin EU:n ulkopuolisissa maissa, erityisesti Kiinassa (27 prosenttia), Venäjällä (12 prosenttia) ja Yhdysvalloissa (8 prosenttia) (tiedot vuodelta 2019 ([2])).

2.2 Energiaintensiivisen teollisuuden ekosysteemi kattaa monenlaisia aloja, kuten kemianteollisuuden, terästeollisuuden, paperiteollisuuden, muoviteollisuuden, kaivos-, louhinta- ja jalostustoiminnan, sementtiteollisuuden, puuteollisuuden, kumiteollisuuden, muun metalliteollisuuden kuin rautametalliteollisuuden, lasiteollisuuden, keramiikkateollisuuden ja tekokuitualan. Näille aloille on ominaista korkea energia- ja hiili-intensiteetti sekä se, että ne ovat monien arvoketjujen lähtökohta tarjoten käyttöön raaka-aineita, jalostettuja materiaaleja ja välimateriaaleja. Energiaintensiivisen teollisuuden ekosysteemi työllistää EU:ssa 7,8 miljoonaa ihmistä, ja sen tuottama lisäarvo on 549 miljardia euroa (4,55 prosenttia unionissa tuotetusta kokonaislisäarvosta). Vuonna 2019 sen osuus EU:n kaikista kasvihuonekaasupäästöistä oli 22 prosenttia.

([2]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220524-1

2.3 Samalla kun teollisuuspolitiikassa tehostetaan toimenpiteitä biosfääriin kohdistuvien taloudellisen toiminnan vaikutusten vähentämiseksi, energiakriisi on johtamassa siihen, että EU-maat tukeutuvat muihin maihin, joiden energiakustannukset ovat alhaisemmat ja hiilijalanjälki suurempi. Tämä myös avaa oven kilpailijoille sellaisilta alueilta, joilla energiakustannukset ovat pienemmät, mikä johtaa halpatuonnin (jonka hiilijalanjälki on usein paljon suurempi) kasvuun ja maailmanmarkkinaosuuksien menettämiseen. Tämä saattaa olla haitallista Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kannalta ja osoittaa, että tarvitaan kiireellisesti vahvaa EU:n teollisuuspolitiikkaa, jolla kyetään varmistamaan talouden häiriönsietokyky ja avoin strateginen riippumattomuus.

2.4 Edellä todetun perusteella nykyinen aikakausi voidaan nähdä teollisuuspolitiikan renessanssina Euroopassa. Euroopan komission äskettäin esittämässä EU:n vihreän kehityksen ohjelman teollisuuspolitiikassa keskitytään seuraaviin aiheisiin:

— ennakoitava ja yksinkertaistettu sääntely-ympäristö,

— nopeampi rahoituksen saanti,

— osaamisen kehittäminen,

— avoin kauppa häiriönsietoisten toimitusketjujen tukena.

2.5 Nettonollateollisuutta koskevan säädöksen tavoitteena on lisäksi saada aikaan mittavia investointeja kaikissa nettonollateollisuuden arvoketjuissa, energiaintensiiviset teollisuudenalat mukaan luettuina.

2.6 EU on viime vuosina nostanut kunnianhimoisia ilmastotavoitteitaan vähentääkseen taloudellisen toiminnan vaikutusta biosfääriin, mikä johtaa uusien säännösten merkittävään lisääntymiseen tulevina vuosina.

2.7 Työntekijöiden täydennys- ja uudelleenkoulutukseen tähtääviä tehokkaita toimenpiteitä olisi toteutettava yhdenmukaisesti EU:n tasolla tukipolitiikkojen ohella (mukaan lukien rahallinen tuki tai palvelut asianomaisille työntekijöille resurssi- ja energiaintensiivisillä teollisuudenaloilla). Teollisuuden muutoksen eniten koettelemia alueita varten tarvitaan myös kohdennettuja työvoimapoliittisia aloitteita, joihin otetaan mukaan alhaisen tulotason yhteisöjä, matalan osaamistason työntekijöitä sekä ryhmiä, joista on vihreän siirtymän myötä tullut haavoittuvia.

3. **Siirtymän hallinta resurssi- ja energiaintensiivisillä teollisuudenaloilla ja EU:n vihreiden markkinoiden luominen**

Resurssi- ja energiaintensiivisten teollisuudenalojen hiilestä irtautuminen: kaikkia osapuolia hyödyttävää toimintapolitiikkojen laatimista

3.1 Resurssi- ja energiaintensiivisillä teollisuudenaloilla toteutettavilla hiilestä irtautumiseen tähtäävillä toimilla on ratkaiseva vaikutus koko muutosprosessiin, erityisesti huomattaviin kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttajiin ja raaka-aineiden kuluttajiin. Resurssi- ja energiaintensiivisiltä teollisuudenaloilta peräisin olevien hiilidioksidipäästöjen merkittävä vähentäminen vaikuttaa näin ollen muutoksen tehokkuuteen, jota mitataan energiantuotannon hyötysuhdetta kuvaavalla luvulla (*energy return on investment*, EROI) ([3]) ja prosessissa käytettävien uusiutuvien energialähteiden arvioiduilla ilmastovaikutuksilla.

3.2 Hiilestä irtautumiseen tähtäävissä ratkaisuissa olisi keskityttävä kunkin eri toimialan omaan prosessiin liittyviin erityisiin tarpeisiin ja esteisiin. Alakohtaiset politiikat voivat siksi olla paras vaihtoehto.

3.3 Lisäksi komission olisi varmistettava teollisuus-, kauppa- ja ilmastopolitiikkojen välinen koordinointi ja johdonmukaisuus.

3.4 Lainsäädäntö- ja sääntelyprosessit muodostavat kuitenkin monimutkaisen hallinnollisen kehyksen, joka tekee vihreistä investoinneista tietyissä tapauksissa vähemmän houkuttelevia teollisuudenaloille. Sääntelyn väljentämiseksi ja vihreiden investointien houkuttelemiseksi ja turvaamiseksi olisi niin uudelle kuin tarkistettavallekin EU:n lainsäädännölle tehtävä tiukka kilpailukykytarkastus.

3.5 Komission olisi tähän liittyen myös toteutettava säännöllinen arviointi toimintapolitiikoista, jotka liittyvät resurssi- ja energiaintensiivisten teollisuudenalojen hiilestä irtautumiseen, jotta voidaan mitata kilpailukykyyn ja talouden häiriönsietokykyyn kohdistuvia vaikutuksia.

3.6 Vakaiden ja ennakoitavissa olevien markkinoiden ja liiketoimintaympäristöjen luominen on niin ikään olennaisen tärkeää, jotta resurssi- ja energiaintensiiviset teollisuudenalat voivat aloittaa hiilestä irtautumisprosessinsa ja edistää osaltaan muutosta.

([3]) Energiantuotannon hyötysuhdetta kuvaava luku (*energy return on investment*, EROI) mittaa energialähteestä tuotettua nettoenergiaa suhteessa energialähteen louhintaan, kuljetukseen ja käyttökelpoiseen muotoon muuntamiseen investoidun energian määrään, esimerkiksi aurinkopaneelin tuottamiseen käytetyn energian määrää suhteessa paneelin elinkaarensa aikana tuottamaan energiaan.

3.7 Kiinan strateginen toimintatapa ja Yhdysvaltojen inflaationhillintälain huomattava menestys edellyttävät EU:lta strategista ja vakuuttavaa vastausta. Unioni on mielletty edelläkävijäksi vihreän toimintaohjelman alalla siitä lähtien, kun Euroopan vihreän kehityksen ohjelma laadittiin vuonna 2019. Vaikka EU haluaa tulla nähdyksi vihreän siirtymän johtavana toimijana, sen investoinnit tällä alalla ovat kuitenkin Kiinan investointeja huomattavasti pienempiä ja Yhdysvaltojen investointeja vähemmän dynaamisia. Yhdysvaltojen inflaationhillintälain mukaiset tuotantotuet ja verohelpotukset ovat johtamassa siihen, että EU:n yritykset siirtävät vihreään teknologiaan tehtävät investointinsa Yhdysvaltoihin Euroopan kustannuksella. Euroopan on uudistettava hallintojärjestelmää kyetäkseen kilpailemaan Yhdysvaltojen ja Kiinan kanssa.

3.8 Eri politiikanalojen välistä koordinointia olisi lisäksi arvioitava säännöllisesti eikä yhdessä ainoassa pitkällisessä prosessissa.

3.9 Yritykset luoda strateginen teollisuuspolitiikka edellyttävät strategisia tietoja tieteellisestä, teknologisesta ja alakohtaisesta kehityksestä. Olisi tutkittava uusia tapoja ja välineitä kerätä ja analysoida keskeisiä tietoja strategisen teollisuuspolitiikan kehittämiseksi tulevaisuudessa.

EU:n kilpailukyvyn parantaminen riippuvuuksien välttämiseksi

3.10 EU tarvitsee tulevina vuosina mittavia määriä kriittisiä ja strategisia raaka-aineita vastatakseen vihreän ja digitaalisen siirtymän vaatimuksiin ja säilyttääkseen samalla avoimen strategisen riippumattomuutensa. Resurssi- ja energiaintensiiviset teollisuudenalat ovat merkittäviä materiaalien ja tuotteiden toimittajia vihreän siirtymän tukemiseksi muilla talouden aloilla, mutta samanaikaisesti ne ovat uusiutuvan energian ja näillä muilla aloilla tuotettavien vihreiden tuotteiden kuluttajia. Toimitusten vakaus on siksi olennaisen tärkeää. Lisäksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota myös jatkojalostustuotteisiin, jotka ovat strategisia ja keskeisiä EU:n talouden hiilestä irtautumisen kannalta.

3.11 EU ja Yhteinen tutkimuskeskus (JRC) ovat useissa tutkimuksissa jo yksilöineet tuotteita ja teknologioita, jotka ovat ratkaisevan tärkeitä hiilestä irtautumiseen tähtäävien toimien kannalta, ja ne olisi otettava huomioon suunniteltaessa unionin tulevia politiikkoja ([4]). EU:n teollisuus kilpailee vääristyneen kolmansista maista peräisin olevan tuonnin kanssa, joka eräissä tapauksissa hyötyy valtion sääntelemistä energian hinnoista ja huomattavista tuista. Energiakriisi Euroopassa uhkaa näin ollen Euroopan teollisen perustan olemassaoloa.

3.12 Unionin ilmasto- ja teollisuuspolitiikka olisi sovitettava yhteen, jotta voidaan edistää EU:n teollisuuden sitoutumista hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen sekä unioni- että maailmanlaajuisella tasolla. EU:n olisi sen vuoksi jatkossakin huolehdittava hiilivuotosuojasta resurssi- ja energiaintensiivisillä teollisuudenaloilla. Kun lisäksi otetaan huomioon kiireellinen tarve edistää teollisten prosessien sähköistämistä, komission olisi muutettava suuntaviivoja, jotka koskevat tiettyjä valtiontukitoimenpiteitä vuoden 2021 jälkeisen kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan yhteydessä. Luetteloa toimialoista, jotka voivat saada korvausta sähkön hintojen kautta siirretyistä välillisistä hiilidioksidikustannuksista, olisi laajennettava niin, että huomioidaan nykyiset korkeammat sähkön hinnat ja otetaan mukaan hiilivuodon riskille alttiit toimialat ja toimialojen osat, joilla on merkittäviä mahdollisuuksia sähköistämiseen.

3.13 ETSK pitää tervetulleena komission ehdotusta asetukseksi, jolla parannetaan unionin sähkömarkkinoiden rakennetta ja jolla varmistetaan perusenergiahuolto säännellyin ja vakain hinnoin.

3.14 Todettakoon lisäksi, että nettonollateollisuutta koskevan säädös ja vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma ovat olemassa paperilla, mutta ne on vielä muunnettava politiikkatoimiksi. EU:n olisi myös investoitava siihen, että jäsenvaltioihin luodaan tarvittavat institutionaaliset ja hallinnolliset valmiudet huolehtia nettonollasiirtymän hallinnoinnista ja luoda vihreät markkinat.

4. **Vihreät markkinat ja EU:n tehokkaan teollisuuspolitiikan ominaispiirteet**

4.1 Kunnianhimoinen hiilestä irtautumisprosessi kohti hiilineutraaliutta merkitsee Euroopan teollisuuden radikaalia muuttamista ja edellyttää tuotantokapasiteetin lisäämistä ja teknologian kehittämistä ennen kaikkea niin, että vauhditetaan investointeja ja luodaan (hiilijalanjälki-indikaattoriin perustuvien) vihreiden tuotteiden markkinat.

([4]) Ks. Carrara, S. et al., Supply chain analysis and material demand forecast in strategic technologies and sectors in the EU – A foresight study, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2023, doi:10.2760/386650, JRC132889.

4.2 Vähähiilinen teollisuustuotanto voi olla epäedullisessa kilpailuasemassa perinteiseen hiili-intensiiviseen teollisuustuotantoon nähden, mikä johtuu uusien teknologioiden käyttöönottoon liittyvistä suuremmista riskeistä sekä korkeammista tuotantokustannuksista (toimintakustannukset) ja tuotantopanoskustannuksista. Poliittisilla päättäjillä on useita vaihtoehtoja toteuttaa toimia tarjonta- tai kysyntäpuolella hiilidioksidikaasupäästöjen osalta. Tarjontapuolella mahdollisia vaihtoehtoja voisivat olla muun muassa päästökauppajärjestelmä ja hiilirajamekanismi (CBAM) sekä julkinen tuki investoinneille, innovoinnille, t&k-toiminnalle ja energiapanoksille. Kysyntäpuolen toimenpiteissä voitaisiin keskittyä ympäristöä säästäviin julkisiin hankintoihin erityisesti tarjoamalla tietoa ympäristöystävällisistä tuotteista.

Kysyntäpuolen toimenpiteet

4.3 Vähäpäästöisten teollisuustuotteiden kaupallistamiseen liittyy systeemisiä esteitä. EU:n teollisuuden viherryttämisen olisi kuljettava käsi kädessä tehokkaiden valveutuskampanjoiden, tuotantotukien ja vastaavien toimenpiteiden kanssa, jotta voidaan varmistaa vihreiden markkinoiden tuotteiden kysynnän asteittainen kasvu.

4.4 Merkittäviä osia teollisuuden arvoketjuista sijaitsee nykyisin ulkomailla, mikä johtaa Euroopan talouden ja yhteiskunnan kannalta tunnistettavissa oleviin haavoittuvuuksiin. EU:n olisi siksi edistettävä tuotteiden eurooppalaista sisältöä globaaleissa arvoketjuissa. Julkisin hankinnoin olisi luotava kannustimia EU:sta peräisin olevista komponenteista valmistetuille tavaroille. Viranomaisten on hankintasopimusten myöntämisperusteissa annettava tarjouksen kestävyyttä ja häiriönsietokykyä edistävälle vaikutukselle 15–30 prosentin painoarvo. Tämä menee pelkkää (alhaisen) hinnan arviointiperustetta pidemmälle ja on ”kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen” periaatteen mukaista, minkä pitäisi johtaa sitovampaan toimintamalliin kestävyyden ja kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen suhteen.

Julkisten hankintojen viherryttäminen

4.5 Resurssi- ja energiaintensiivisen teollisuuden hiilestä irtautumista koskevien tavoitteiden kannalta olisi hyödyllistä viherryttää julkisia hankintoja, joiden osalta ei ole vielä saatu aikaan merkittäviä edistysaskeleita hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Näin voitaisiin myös luoda markkinoita vihreille tuotteille. EU:n luokitusjärjestelmää ([5]) – joka on luotu tukemaan kestäviä investointeja määrittelemällä toimialatasolla selkeät kriteerit sille, mitä pidetään ympäristömyötäisenä toimintana – voitaisiin niin ikään hyödyntää julkisissa hankinnoissa, t&k-toiminnassa, innovoinnissa ja investointeja koskevassa päätöksenteossa.

Tarjontapuolen toimenpiteet

4.6 Asianmukaiset sääntelypuitteet puhtaan teknologian tuotantomalleille johtaisivat tässä yhteydessä koko hiilestä irtautumista koskevan politiikan onnistumiseen ja täydentäisivät EU:n ilmastoneutraaliustavoitteita käytännössä ja kaikilla tasoilla.

4.7 EU:n teollisuuden ja erityisesti resurssi- ja energiaintensiivisten teollisuudenalojen maailmanlaajuisen kilpailukyvyn kannalta on myös tärkeää ottaa käyttöön pitkän aikavälin mekanismeja, joilla helpotetaan hiilettömän sähkön ja energian hinnoiltaan maailmanlaajuisesti kilpailukykyistä tuotantoa, saatavuutta ja kulutusta. Tarvitaan selkeät ja ytimekkäät puitteet vihreän ja ydinvoimalla tuotetun vedyn kustannuskilpailukykyistä tuotantoa varten sekä mekanismeja, joilla tuetaan vetyinfrastruktuurin kehittämistä ja vetypohjaisten teollisuudenalojen työntekijöiden uudelleen- ja täydennyskoulutusta.

4.8 ETSK katsoo, että nykyisiä kriittisten ja strategisten raaka-aineiden luetteloita olisi komission ehdottaman EU:n kriittisiä raaka-aineita koskevan säädöksen ([6]) puitteissa täydennettävä vihreän ja digitaalisen siirtymän kannalta merkityksellisillä materiaaleilla, joista saattaa tulla tulevaisuudessa kriittisiä ja strategisia (esim. alumiini, ferroseokset, synteettinen grafiitti, hopea), sekä sekundaarisilla post-consumer-raaka-aineilla (esim. metalliromu).

Kauppapolitiikka

4.9 Mitään edellä esitetyistä tavoitteista ei saavuteta ilman maailmanlaajuisesti tasapuolisia toimintaedellytyksiä, jotka on luotu tukeutumalla hyvin suunniteltuun kauppapolitiikkaan ja vahvoihin kaupan suojatoimiin, joilla suojellaan EU:n teollisuutta epäreilulta kilpailulta ja kolmansien maiden harjoittamalta polkumyynniltä. Unionin olisi pyrittävä varmistamaan kaupan suojatoimenpiteiden entistä nopeampi täytäntöönpano, suorittamaan tutkimuksia ripeämmin ja tehokkaammin ja mahdollistamaan väliaikaisten toimenpiteiden nykyistä kattavampi soveltaminen.

([5]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n kestävyysluokitusjärjestelmä, yritysten kestävyysraportointi, kestävyysmieltymykset, luottamusvelvollisuudet: rahoituksen suunta kohti Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa” (EUVL C 517, 22.12.2021, s. 72).

([6]) COM(2023) 160.

4.10 Hiilirajamekanismin käyttöönotolla pyritään välttämään hiilivuotoa ja kannustamaan maailmanlaajuiseen hiilestä irtautumiseen. EU:n olisi ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimiin sen varmistamiseksi, ettei hiilirajamekanismi johda kasvihuonekaasupäästöjen lisääntymiseen muualla maailmassa.

4.11 ETSK suosittaa, että komissio arvioi hiilirajamekanismin vaikuttavuutta hiilivuotoriskin torjumisessa sellaisten tavaroiden osalta, jotka tuotetaan EU:ssa kolmansiin maihin suuntautuvaa vientiä varten. Tämä on tehtävä arviointijakson aikana ennen toimenpiteen toteuttamista. Jos arviointiraportissa todetaan, että EU:ssa tuotettuihin tavaroihin liittyy hiilivuotoriski, komission olisi esitettävä lainsäädäntöehdotus näihin riskeihin puuttumiseksi. Lisäksi siirtymäkauden aikana on tarkasteltava monenlaisia sääntöjen kiertämisen vastaisia toimenpiteitä, joita on sen jälkeen sovellettava tuontiin.

4.12 Markkinavalvontaa on vahvistettava, jotta voidaan taata tuontitavaroiden vaatimustenmukaisuus muun muassa tavaroiden kierrätetyn sisällön osalta. EU:n olisi harkittava teollisuustuotteiden tuontia ja sähköistä kaupankäyntiä koskevien säännöstensä yhdenmukaistamista ja vahvistamista kestävien ja oikeudenmukaisten tuotteiden edistämiseksi.

Rahoitus ja investoinnit

4.13 EU:n eri säännöksissä on huolehdittava toimintapolitiikkojen johdonmukaisuudesta, jotta voidaan varmistaa ennakoitavuus ja houkutella puhtaita investointeja sekä tukea vihreää siirtymää ja teollisuuden kilpailukykyä. Tarvitaan myös järkeviä markkinoiden luomiseen tähtääviä toimintapoliittisia välineitä, jotta vähähiilisten teollisuusmateriaalien arvo tiedostettaisiin täysin ja asetettaisiin etusijalle ja jotta näistä materiaaleista valmistettujen tuotteiden kysyntää voitaisiin lisätä.

4.14 Niin ikään tarvitaan rahoitusta tutkimuksen ja kehittämisen edistämiseksi, jotta EU:sta voi tulla edelläkävijä kestävän kehityksen alalla. Julkisen rahoituksen hakuprosessin yksinkertaistaminen on keskeisen tärkeää innovoinnin ja kestävän kehityksen vauhdittamiseksi.

4.15 Lupamenettelyjä olisi tarkasteltava sellaisia investointi- ja innovointihankkeita silmällä pitäen, joilla on tarkoitus edistää sekä taloudellista kilpailukykyä että talouden viherryttämistä. On myös tarpeen kartoittaa ensisijaisia hankkeita esimerkiksi kaivos-, jalostus- ja kierrätystoiminnan osalta, jotta voidaan parantaa toimitusvarmuutta EU:n teollisuusalojen kannalta. Nopeutetut lupamenettelyt kansallisella tasolla ja rahoituksen saatavuuden helpottaminen ovat ratkaisevan tärkeitä strategisen riippumattomuuden varmistamiseksi kyseisissä arvoketjuissa. Tämän prosessin aikana on olennaista säilyttää tasapuoliset toimintaedellytykset EU:n sisämarkkinoilla. Uudet mahdollisuudet kansallisten tukien saamiseen valtiontuen väliaikaisen kriisikehyksen mukaisesti suosivat vauraampia jäsenvaltioita, joissa on havaittavissa suuntaus kohti kansallisten rahoitustoimenpiteiden lisäämistä.

Kiertotalous

4.16 Kiertotalouden edistämiseksi EU:n painopisteenä tulisi olla keräys-, lajittelu- ja kierrätystekniikoiden ja -laitosten tukeminen. Kiertotalouden avulla voitaisiin vähentää hiilidioksidipäästöjä ja lisätä kierrätettyjen tuotteiden kysyntää luomalla markkinoita niitä varten. Valitettavasti lainsäädäntö itsessään hankaloittaa jätteiden kierrätystä, joten kierrätystoiminnan vauhdittamiseksi tarvitaan yksinkertaistuksia.

Bryssel 13. joulukuuta 2023.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea
Puheenjohtaja

Oliver RÖPKE